

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 22, 2016 (384–398)
ISSN 2299-4033

BEZPEČNOSTNÍ IDENTIFIKACE V PROMĚNÁCH ČASU

THE SECURITY IDENTIFICATION IN TRANSFORMATION OF TIME

VIKTOR PORADA

Vysoká škola Karlovy Vary

EDUARD BRUNA

Vysoká škola financí a správní

ABSTRACT

This article contains summary of kinds and theoretical base of security and criminalistic identification in transformation of time. Systematization of terms, principles and methods of identification can be performed with regard to various criteria with consideration to possibilities of using new information and communication technologies, which allowed application of systematic attitude and biometrical identification. The most common meaning of identification is connected with determination of identity and with using of results of identification as a part of testifying in the criminal proceedings, but the necessity of identification of security activities can also not be overlooked.

KEY WORDS

identification (term, kinds), identity, criteria of identity, biometrical identification, verification, informational and communication technologies

ABSTRAKT

Odborné sdělení obsahuje přehled druhů a teoretický základ bezpečnostní a kriminalistické identifikace v proměnách času. Systemizaci pojmů, zásad a metod identifikace může být prováděna podle různých kritérií s ohledem na možnosti využití nových informačních a komunikačních technologií, které umožnily aplikaci systémového přístupu a biometrické identifikace. Nejobecnější význam má identifikace z hlediska určování totožnosti a využívání výsledků ztotožňování při dokazování v trestním řízení, ale nelze přehlédnout ani nutnost identifikace bezpečnostní činností.

KLÍČOVÁ SLOVA

identifikace (pojem, druhy), totožnost, kritérium identity, biometrická identifikace, verifikace, informační a komunikační technologie

Strategickým cílem bezpečnostních orgánů je zajištění neodvratnosti trestního postihu. V bezpečnostní činnosti je neodvratnost trestního postihu realizována především prostřednictvím poznávacích procesů. Z gnozeologického hlediska jde o specifický proces, v jehož rámci dochází k poznání informací prostředky, metodami a postupy bezpečnostních orgánů. Jedná se o poznání odrazů jevů, věcí, procesů a událostí v průběhu bezpečnostních činností¹ a v rámci nich především o poznání odrazu jednání a osobnosti pachatele v okolním prostředí, a to jak v materiálním prostředí, tak i ve vědomí lidí (potenciálních svědků). Cílem bezpečnostních činností je na základě vyhledání a uchování uvedených objektů - nositelů důkazní a jiné významné relevantní informace vytvářet podmínky pro to, aby např. byly trestné činy odhaleny, aby byly objasněny všechny závažné okolnosti dané trestní věci, zajištění pachatelé a další účastníci trestného činu.

Pojem „**identifikace**“ znamená zjišťování (určení) totožnosti a sám o sobě má různé významy. **Pojem identifikace má tyto významy:**

- zjišťování totožnosti, ztotožnění či proces zjištění naprostého souladu mezi více pojmy, předměty, představami apod,
- způsob zjišťování určitých provozních podmínek strojů a zařízení,

¹ A. Filák, *Policejné bezpečnostní činnost a její hlavní organizačně taktické formy*, Praha 2003, s. 19.

- ztotožnění se s někým jiným, osobou, s jeho představami, zájmy, chováním a jednáním²,
- určení základních vlastností objektu za účelem jeho zařazení do příslušné přírodovědné skupiny, třídy s konečným cílem určení jeho individuální totožnosti³.

Identifikací v kriminalistice rozumíme proces ztotožňování objektů, v němž se hledá souvislost osoby nebo věci s vyšetřovanou událostí na základě kriminalistických stop a jiných kriminalisticky relevantních informací. Kriminalistická identifikace patří společně s kriminalistickou stopou a způsobem páchaní trestného činu mezi základní kriminalistické kategorie a lze říci, že ve značné míře „prolíná“ všemi metodami bezpečnostních činností⁴.

Moderní pojetí kriminalistiky vychází z fyzikální interpretace a následného matematického zpracování základního kriminalistického problému, tj. správnou interpretací stop trestného činu tento čin rekonstruovat a identifikovat pachatele. V tradičním pojetí, které ovlivnilo vývoj filozofického myšlení, logiky i základů matematiky, je identita (totožnost) pokládána za vztah, který je určen splněním vymezeného kritéria. Kritérium identity je ovlivňováno povahou konceptuálního rámce a východisek z nichž formulace identity (totožnosti) vychází.

Operujeme-li s konceptuálním rámcem, který odpovídá predikátovému nebo funkcionálnímu kalkulu, pak za identické lze považovat všechny entity, jimž lze připsat shodné vlastnosti, respektive vztahy nebo funkce. Z hlediska pragmatických aspektů je volba toho, v čem můžeme konstatovat shodu dvou nebo více entit, a toho, v čem tyto entity můžeme rozlišovat, nejen záležitostí těchto entit, ale také záležitostí komplexu okolností, které mohou být vymezeny, specifikovány či jinak určeny tak, aby byly zajištěny cíle dané rozhodovací procedury.

Za identické lze pokládat ty entity, o nichž platí, že vše to, co lze vypovědět o jedné z nich, lze také vypovědět o jiné vybrané entitě. Vlastní rozhodování je pak rozhodováním o přiřaditelnosti vymezených vlastností, vztahů nebo funkcí. Identifikace však nemusí označovat jen roz-

² A. Filák a kol., *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti II. Police History*, Praha 2006, s. 214.

³ J. Kraus, *Nový akademický slovník cizích slov*, Praha 2006, s. 335.

⁴ V. Porada, J. Požár, *Pojem, podstata a význam bezpečnostní situace*, „Bezpečnostní teorie a prax“ 2001, zvl. č. 1. díl., s. 79–89.

hodování o vztahu entity dvou nebo více entit, ale také o přiřaditelnosti v uvedeném smyslu jen jedné z nich. Z tohoto hlediska můžeme uvažovat kromě identifikace objektů a systémů rozpracovanou především v teorii kriminalistické identifikace i o identifikaci jevu nebo policejních činnosti. Identifikace v tomto smyslu je také přesnější specifikace dané entity, identifikací je také např. určení konkrétního technického stavu vozidla prováděného v rámci analýzy střetu vozidel při dopravní nehodě nebo soudně lékařské zjištění příčiny smrti osoby při pitvě prováděné v souvislosti s vyšetřováním vraždy.

Z obecného hlediska je pachatel částí nějakého většího celku, liší se jen stupněm organizace – vzdálenosti od rovnováhy, a musí se proto řídit patřičně zobecněnými zákony neživé přírody. Toto zobecnění musí vyhovovat II. zákonu termodynamiky, který lze pro naše účely chápat jako nemožnost vrátit v čase příslušný fyzikální, biologický a ekologický děj do přesně stejného původního stavu. Toto zásadní omezení nám určuje směr časového vývoje a poskytuje nám řadu informací o vlastnostech materiálních objektů, a tedy i pachatele. Zákony společnosti se z toho více fyzikálního hlediska jeví jako závazné způsoby interakce (chování) jednotlivých podsystémů (jedinců společnosti), přičemž tato interakce musí vést ke stabilitě a integritě celé společnosti.

V posledních letech se postupně v proměnách času objevují možnosti širokého a velmi efektivního využití informačních a komunikačních technologií (výpočetní techniky) a matematického aparátu v procesech bezpečnostní identifikace. Tak, jak se vyvíjejí technické přístupy k řešení problémů v jiných technických vědách, i do metod bezpečnostních činností pronikají nové principy a systémové přístupy. Jedním z nových směrů je zavedení pojmů identifikace objektů a identifikace systémů⁵ a nejnověji biometrická identifikace⁶.

Teoretický základ kriminalistické identifikace tvoří systém pojmů, zásad a metod. Tento systém umožňuje vědecky určovat totožnost materiálních objektů podle jejich odrazů a využít takto získaných výsledků pro účely trestního řízení. Systemizace pojmů, zásad a metod identifikace může být prováděna podle různých kritérií. Nejobecnější význam má

⁵ V. Porada, J. Požár, *Pojem, podstata...*, op. cit., s. 79–89.

⁶ R. Rak a kol, *Biometrie a identita člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*, Praha 2008; V. Porada, D. Šimšík a kol., *Identifikace osob podle dynamického stereotypu chůze*, Praha 2010.

identifikace z hlediska určování totožnosti a využívání výsledků ztotožňování při dokazování. Obecně platí, že identifikace je poznávací proces, kterým se individualizuje vztah mezi dvěma či více projevy nebo částmi jednoho a téhož objektu nebo systému⁷.

IDENTIFIKACE BEZPEČNOSTNÍCH ČINNOSTÍ

Nutnost identifikace bezpečnostních činností (mimo kriminalistickou identifikaci) vznikla v procesu konstituování teorie policejné bezpečnostní činnosti, posléze teorie policejních věd⁸. Pod pojmem identifikace bezpečnostních činností v širším slova smyslu lze chápat proces ztotožňování našich poznatků a vědomostí se skutečností. Takto chápaný proces identifikace opodstatňuje zařadit identifikaci do kategorie poznávacího procesu⁹.

Poznávací proces si lze představit jako případ jisté noeticky¹⁰ orientované interakce mezi poznávaným objektem (jevem, událostí, procesem v policejné bezpečnostní činnosti) a mezi poznávacím subjektem (bezpečnostním orgánem - pozorovatelem). Orientovaná interakce vzájemného vztahu subjektu a poznávacího objektu značí, že subjekt kromě volby objektu, jevu, procesu, události v policejné bezpečnostní činnosti si volí i hledisko (kritérium) jeho poznávání, tj. určuje noetický rozklad zkoumaného objektu na jednotlivé složky (prvky) objektu.

Výsledkem poznávacího procesu je poznání bezpečnostní situace. Relativnost poznání je způsobená volbou zvoleného kritéria a relativností omezených poznávacích schopností subjektu, o poznávaném jevu, procesu či události v policejné bezpečnostní činnosti (objektu), které poznávací subjekt formuluje do zjištění (faktů, zpráv, údajů, informací) o jevu, procesu, incidentu v policejné bezpečnostní činnosti¹¹.

Důležitou úlohu při identifikaci má informace. Při zkoumání jevů, procesů a událostí v policejné bezpečnostní činnosti můžeme hovořit o policejné relevantní informaci. Tato informace se získává pozorováním

⁷ V. Porada, *Teorie kriminalistických stop a identifikace*, Praha 1987.

⁸ V. Porada, *Teorie kriminalistických ... op. cit.*; V. Porada, K. Holcr a kol., *Policejní vědy*, Plzeň 2012.

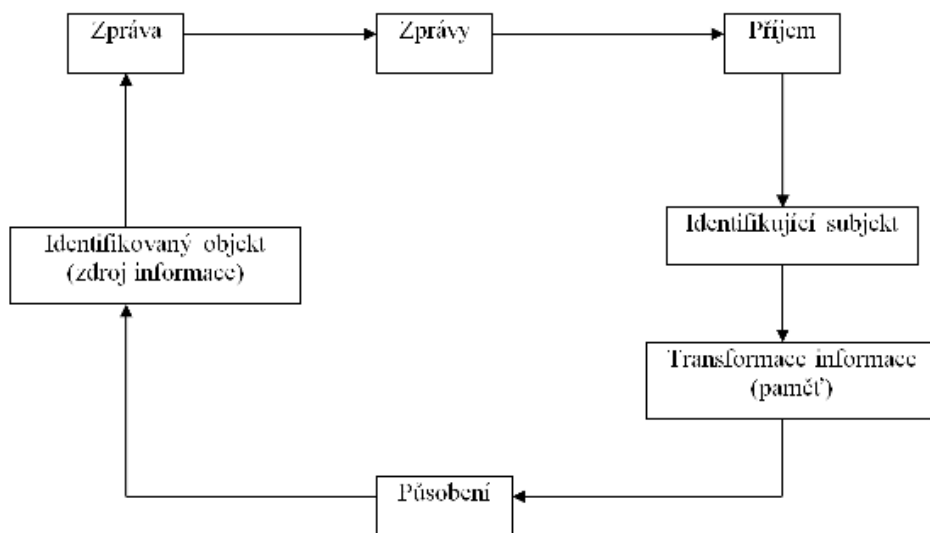
⁹ V. Porada, *Identifikace veřejně bezpečnostních činností [w:] Sborník VŠ SNB*, Praha 1987; J. Požár, *Bezpečnostní situace a identifikace [w:] A. Filák a kol., Základy teorie policejné... op. cit.*, s. 119–146.

¹⁰ J. Kraus, *Nový akademický slovník cizích slov*, Praha 2006, s. 335.

¹¹ A. Filák a kol., *Základy teorie policejné... op. cit.*

a zkoumáním objektu. Prostřednictvím pozorování a dalších exaktních numerických metod se kvantifikuje, dále uchovává a při konkretizaci modelu se známými a vhodnými prostředky zpracovává (např. vhodnou výpočetní technikou ve srovnávacím bloku v rozhodnutí). Takovou informaci nazýváme často empirickou policejné relevantní informací, získanou pozorováním daného konkrétního objektu (jevu, procesu, incidentu (události) v policejné bezpečnostní činnosti).

Kromě empirické relevantní bezpečnostní informace se využívá v bezpečnostní činnosti i tzv. informaci apriorní tj. informaci do současné doby existujících poznatků nashromážděných subjekty v průběhu bezpečnostní činnosti při pozorování tříd a podskupin objektu, mezi něž náleží jev, proces, incident (událost) o bezpečnostní činnosti, který byl podrobený zkoumání. Tyto poznatky jsou uspořádané na dané úrovni poznání v ucelený soubor (systém) teorií a představují nepostradatelný, bohatý zdroj významných a důležitých informací pro vlastní policejné bezpečnostní činnost včetně jejího řízení¹².

Obr. 1 Schéma procesu identifikace (Porada, 1987)

Modely bezpečnostní činnosti představují vhodnou formu na vyjádření poznatků o zkoumaných objektech (jevech, procesech a událos-

¹² J. Požár, *Bezpečnostní situace a identifikace*, [w:] A. Filák a kol., *Základy teorie policejné... op. cit.*, s. 136.

tech), ztotožnění modelu s objektem pak představuje kvantitativní problém. Nejčastěji hledáme hodnoty parametrů pro již vybranou strukturu (kvalitativní závislost jevů, procesů či událostí v policejné bezpečnostní činnosti). Při řešení úlohy ztotožňování v policejné bezpečnostní činnosti používáme vhodné a osvědčené algoritmy, zpracující policejné bezpečnostní informace. Úspěšnost identifikace v policejné bezpečnostní činnosti závisí od vhodného výběru apriorní a empirické informace a identifikačního algoritmu.

Při tvorbě schématu procesu identifikace v bezpečnostních činnostech je zřejmé, že poznávací proces nemůže existovat izolovaně, bez posloupnosti: poznávaný objekt, jev, proces, událost - poznávající subjekt a interakce mezi nimi. Interakci mezi zkoumaným objektem, resp. jeho reprezentantem, substitutem a poznávacím subjektem je založená na teorii odrazu, odraz poznávaného objektu ve vědomí subjektu tvoří jeho model.

Výsledkem poznávacího procesu v bezpečnostních činnostech je tedy vytvoření odpovídajícího modelu poznávacího objektu, jevu, procesu, incidentu v bezpečnostní činnosti. Model lze vytvořit pouze na základě informací, které subjekt zkoumání (policejné bezpečnostní orgán) o zkoumaném objektu získá a jak je v paměti transformuje. Na poznávací proces se může tedy nahlížet jako na proces získávání informací (odrazů), jejich zpracování (uvědomění, pamatování, vytváření představ, vyjádření atd.) a zpětného působení subjektu na objekt za účelem dalšího prohlubování a upřesňování představ o bezpečnostní činnosti¹³.

Proces identifikace v bezpečnostních činnostech probíhá podle tohoto algoritmu: Objekt (jev, proces, událost) v čase t_0 vyšle zprávu s obsahem relevantní policejné bezpečnostní informace I, subjekt v čase t_1 přijme (je schopný přijmout) zprávu s obsahem informace I1. Příjem a uvědomění si této informace značí, že identifikující subjekt již pozná jistou část vlastností objektu. Po promítnutí přijaté informace zpětně na objekt, které subjekt vykonal v dalším časovém okamžiku t_2 a vyslání další zprávy objektem značí, že v čase t_3 subjekt přijme již zprávu s obsahem informace I2. To znamená, že subjekt již chápe - poznává dokonaleji vlastnosti objektu, jelikož k přijaté informaci I1 se informace I2 připočítá. Proces se opakuje až do času t_k , kdy subjekt přijme zprávu s původním obsahem informace I kterou zdroj - objekt (jev, proces, událost) vysílá již v okamžiku t , a která se nemění. Protože relevantní bezpečnostní informace I vysílaná

¹³ A. Filák a kol., *Základy teorie policejné...*, op. cit., s. 137.

zdrojem se neměnila, na straně příjmu informace rostla, musela se v procesu poznání měnit relativní omezenost poznávacích schopností subjektu. Poznávací schopnost subjektu rostla s růstem informace, která zase rostla s ohledem na paměť subjektu¹⁴.

V poznávacím procesu v důsledku relativní omezenosti poznávacích schopností subjektu vzniká jistá entropie na straně přijímání zpráv. Tato entropie klesá s růstem poznání, ale důsledkem její existence je, že nějaká zpráva vyslaná o policejné bezpečnostní činnosti v minulosti může se s plnou hodnotou informace přijmout až po určitém časovém odstupu. Z toho vyplývá, že schéma identifikace představuje jistou obdobu schématu spojovacího kanálu tak, jak je to známé z teorie informace. Tato skutečnost opravňuje k závěru, že na hlubší analýzu procesu identifikace v policejné bezpečnostní činnosti (všeobecně poznávacího procesu) mohly by se využít některé výsledky teorie policejné relevantní informace, jež je nutno ale především vytvořit.

Identifikace v bezpečnostní činnosti se používá v různé míře a obsahu. Prošla a prochází postupně etapami odpovídajícím jednotlivým etapám vývoje procesu poznání v bezpečnostních činnostech. Od nejjednodušších problémů rozpoznávání znaků, vytváření pojmů až po vytváření asociací a analogií za účelem zevšeobecnování – generalizace, např. při analýze a hodnocení bezpečnostní situace. V dalším období v souvislosti s identifikací v bezpečnostních činnostech bude třeba rozpracovávat základní problémy identifikace a s tím spojené otázky modelování, rozpracování znaků, klasifikací jevů, procesů a událostí v policejné bezpečnostní činnosti, teorii znaků, abstrakci a mechanismus zevšeobecnování a generalizace¹⁵.

Naproti tomu pojetí kriminalistiky (kriminalistické identifikace) nejmoderněji vychází z fyzikální interpretace a následného matematického zpracování základního kriminalistického problému, tj. správnou interpretací stop trestného činu tento čin rekonstruovat a identifikovat pachatele. Základní pojmy a teorie z nich vytvořená vycházejí z představy, že každý pachatel je materiálního (hmotného) původu a lze jej v zásadě usvědčit na základě jeho interakce, vzájemného působení, stopového kontaktu

¹⁴ V. Porada, *Identifikace veřejně bezpečnostních činností* [w:] *Sborník VŠ SNB*, Praha 1987; J. Požár, *Bezpečnostní situace a identifikace*, [w:] A. Filák a kol., *Základy teorie policejné... op. cit.*, s. 137.

¹⁵ *Ibidem*.

s okolím. Každý pachatel totiž musí i proti své vůli respektovat fyzikální zákony bilance energie, zachování hybnosti, hmoty, entropie a případně i další. Interakce pachatele s okolím je dána právě těmito zákony bilance formulovanými pro příslušné specifické podmínky trestného činu. Správnou interpretací těchto zákonů lze z nich určit velké množství parametrů charakterizujících pachatele. Rekonstrukce trestného činu a identifikace pachatele je pak prováděna pomocí stejných parametrů, pomocí kterých je charakterizována jeho interakce s okolím¹⁶.

DRUHY IDENTIFIKACE

1. Kriminalistická identifikace objektů

Identifikací v kriminalistice se rozumí proces srovnávání a ztotožňování objektů, aby byla zjištěna souvislost osoby nebo věci s vyšetřovanou událostí podle stop či jiných zobrazení. Používají se různé způsoby srovnávací metody tak, aby se určila totožnost objektu. Jestliže se nepodaří zjistit konkrétní objekt, který zanechal stopy, pak se proces kriminalistické identifikace zužuje na určení skupinové příslušnosti objektů, zjištění skupiny, třídy objektů, k nimž patří předmět, který zanechal stopy¹⁷. V tomto smyslu lze totožnost vymezovat ve dvojitým smyslu: Jednak jako vztah, jednak jako stav. Pro teorii a proces kriminalistické identifikace je rozhodující pojetí totožnosti jako vztahu. Naproti tomu pro teoretické objasnění kriminalistické rekonstrukce je výhodnější definovat totožnost jako stav, tj. jako stálost kvalitativní určenosti objektu¹⁸.

V procesu kriminalistické identifikace jsou na základě učení o totožnosti, individuálnosti a relativní stálosti objektů identifikace získávány výsledky a formulovány závěry procesu kriminalistické identifikace.

Základním východiskem identifikace v kriminalistice je teorie vzájemného působení. Z této teorie využívá kriminalistická identifikace tezi o tom, že materiální objekty podílející se na trestném činu (pachatel, nástroje trestného činu, jeho obuv apod.) působí v průběhu trestného činu na obklopující je vnější prostředí - odráží se, čímž v něm vyvolávají určitou změnu - odraz. V kriminalistice mají tyto změny nejčastěji podobu stopy.

¹⁶ V. Porada, J. Požár, *Pojem, podstata... op. cit.*, s. 79–89.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ J. Musil a kol., *Kriminalistika*, Praha 2004, s. 51.

Při kriminalistické identifikaci se využívají jak stopy ve vědomí lidí, tak ostatní druhy stop v materiálním prostředí.

Základ kriminalistické identifikace tvoří učení o totožnosti, individualnosti a relativní stálosti objektů identifikace¹⁹. Teorie kriminalistické identifikace je budována na základě dialektické logiky, kde je konkrétní totožnost vysvětlována jako vztah protikladů. Vztah totožnosti pojímá dialektická logika jako vztah mezi dvěma či více projevy (stavy) jednoho a téhož objektu vystupujícího v různých formách.

Ke splnění poslání kriminalistické identifikace, tj. ke zjištění totožnosti osob a předmětů podle jejich zobrazení v materiálním prostředí a ve vědomí člověka, není možno vystačit pouze s myšlenkovými operacemi. Proces kriminalistické identifikace vyžaduje také praktickou poznávací činnost od subjektů identifikace (vyšetřovatele, znalce) - jejich „dotyk“ s realitou, reálné úkony. Hlavní poslání teorie kriminalistické identifikace spočívá v objasnění způsobu, jak zkoumat konkrétní objekty, aby byla objasněna jejich spojitost s vyšetřovanou událostí.

Současná podoba klasické, tzv. objektové identifikace však již dnes mnohdy nestačí k dosažení konečného cíle, tj. zjištění totožnosti konkrétního objektu. Za tím účelem byla nově vytvořená forma kriminalistické identifikace, tzv. kriminalistická identifikace systémů. Identifikace objektů a systému nejsou v protikladu, vzájemně se nevylučují, ale jsou v souladu a vzájemně se doplňují. Identifikace systémů je v současné době moderní specifickou kriminalistickou teorií, která může být užitečná zejména v případech, kdy klasická kriminalistická identifikace objektů nevede k úspěšnému cíli a problém lze řešit vytvořením a následnou identifikací systémů.

2. Kriminalistická identifikace systémů

Základy teorie kriminalistické identifikace systému zavádí do kriminalistiky Porada. Systémový přístup k identifikaci objektů přinesl nové pohledy na pojetí kriminalistiky, které vychází z fyzikální interpretace a následného matematického zpracování základního kriminalistického problému, tj. správnou interpretací stop trestného činu tento čin rekonstruovat a identifikovat pachatele. Z tohoto moderního pohledu byla zkoumána:

- a) identifikace jako proces ztotožňování objektů,
- b) schéma systémového přístupu, stav a struktura systému,

¹⁹ V. Porada, J. Požár, *Pojem, podstata...*, op. cit.

- c) kritérium shody objektů s modelovým objektem a
- d) vliv chyb na identifikaci.

V případě systémového pojetí identifikace jde rovněž o ztotožňování, ale jiného druhu. Identifikace v kriminalistice se liší od identifikace v jiných oblastech lidského poznání. Podrobným studiem kriminalistické stopy (identifikačních znaků, mechanismu vzniku stopy v okolí atp.) se vyčleňuje tzv. vstupní informace Ivst, pomocí které vytváříme modely (srovnávací vzorky). V rozhodovacím bloku vzájemným srovnáním výstupních informací Ivyst z kriminalistické stopy a jednotlivých srovnávacích vzorků, na základě aplikace kritéria shody, zjišťujeme totožnost (hledaný vztah totožnosti) mezi stavy a projevy jednoho a téhož objektu. Jde tedy o objekt, který způsobil kriminalistickou stopu, a o příslušný srovnávací vzorek (ztotožňující objekt známého původu)²⁰.

Poznávací proces je tedy neustálá konfrontace našich představ a modelů (abstraktních i materiálních) s objektivní realitou. Tento proces ztotožňování objektivní reality s jejím modelem je identifikace. Všechny postupy a metody používané při tomto procesu nazýváme identifikační postupy. Systémový přístup k identifikaci objektů vyústil v posuzování shodnosti systémů vytvořených nad stopami trestných činů a srovnávacích vzorků.

Se systémovou identifikací úzce souvisí diagnostická činnost bezpečnostních orgánů²¹. Je ji možné chápat i jako proces rozpoznávání, určení, stanovení příčin a podmínek problému, kdy hlavním a specifickým rysem je vzájemná komparace (srovnávání, porovnání). Je to tedy srovnávací vědecká metoda, kdy získané poznatky v policejně bezpečnostní činnosti se porovnávají se skutečností. *Identifikační systém lze použít i jako přechod pro jednoznačné určení konceptuálních složek systému. Ten se skládá ze tří kroků* (Vlček, 1976, s. 50).

– Výběr prvků, které patří do systému to buď jednoduše soupisem, vyjmenováním či jinak zjištěná relevantní data a informace. Je zřejmé, že výsledky tohoto identifikačního kroku ovlivní rozlišovací úroveň. V praxi policejně bezpečnostní činnosti to znamená, že např. kriminalista či policejní inspektor hledá a získává relevantní a významné informace o pachateli trestného činu v případě odhalování či objasňování trestního skutku, kdy je dosud neznámý pachatel.

²⁰ V. Porada, *Teorie kriminalistických... op. cit.*

²¹ J. Požár, *Policejně bezpečnostní události a informace* [w:] A. Filák a kol., *Základy policejně bezpečnostní činnosti II. Police History*, Praha 2006, s. 141.

– Přiřazení funkcí (náplně) jednotlivých prvků v předchozím identifikačním kroku. Jedná se o sumarizaci a analýzu získaných dat a informací. V policejně bezpečnostní činnosti se může jednat o prověrku relevantních informací, výslechem obviněného, svědků, srovnáním s protokolem ohledání místa činu apod.

– Parametrizace vazeb prvků s přihlédnutím k přiřazeným funkcím. V policejně bezpečnostní činnosti se většinou jedná o syntézu analytických informací, z vnějších informačních zdrojů, ale také dat a informací získaných z policejních evidencí, vlastních zkušeností apod. Výsledkem je pak souhrn či vznesení obvinění s návrhem pro státního zástupce.

Tento základní postup identifikace systému je ve všech svých třech krocích podmíněn zvolenou rozlišovací úrovní, tj. podrobností pozorování a vlastního zkoumání celého systému v bezpečnostních činnostech. Identifikace systému není činností jednorázovou, ale probíhá iteračním způsobem, tzn. dochází k postupnému zpřesňování jednotlivých verzí systému. Rozpoznání identifikace, ale i verifikace systému je proces, ve kterém se identifikují určité, konkrétní entity. Na základě systémového přístupu Porady rozvádí problematiku Požár do řady praktických souvislostí²².

3. Biometrická identifikace a verifikace

Problematikou biometrické identifikace a verifikace se zabývají v kriminalistice zejména Rak, Porada, Šimšík. Opírají se o biometrické charakteristiky lidského těla a jeho projevů. Podle základního principu identity (totožnosti), každá osoba je identické (totožná) jen a jen sama se sebou.

Biometrická identifikace je využití jedinečných, měřitelných, fyzikálních anebo fyziologických znaků (tzv. markantů) anebo projevů člověka k jednoznačnému zjištění (identifikaci) anebo ověření (verifikaci) jeho identity. Pod pojmem biometrie můžeme chápat měřitelné biometrické charakteristiky (obrazce, data apod.) živého organismu, které se snímají, zpracovávají, vyhodnocují a uchovávají v procese identifikace anebo verifikace.

Předpokladem pro využití každé biometrické charakteristiky je tedy jedinečnost, stálost, praktická měřitelnost a technologická možnost dalšího zpracování zaměřeného na vyhodnocování porovnávaných charakteristik, patřících různým jedincům.

²² J. Požár, *Bezpečnostní situace a identifikace* [w:] A. Filák a kol. *Základy teorie policejně... op. cit.*, s. 142–143.

Nezbytným atributem, základním rysem biometrické identifikace je automatizované využití jedinečných, měřitelných anatomických nebo fyziologických charakteristik anebo projevů člověka k jednoznačnému zjištění nebo ověření jeho identity.

Rozeznáváme biometrickou identifikaci policejně-soudní (forezní), bezpečnostně komerční a ezotorickou. V posledním období byl výzkum v oblasti kriminalistické biometrické identifikace zaměřen na zjišťování totožnosti osob podle dynamického stereotypu chůze člověka²³.

4. Identifikace a autentizace v informačních a komunikačních technologiích

Požár²⁴ uvádí, že v provozu výpočetních systémů, zejména v informačních a komunikačních technologiích je nezbytné správně identifikovat všechny uživatele, kteří vstupují do informačního systému a dále s ním pracují. Každý uživatel má přesně vymezené práva, podle kterých může jednotlivé informace jen číst, nebo do systému zapisovat a měnit data nebo mít vyšší oprávnění na úrovni správce či administrátora výpočetního systému. Současně je nutné zajistit identifikaci a autentizaci uživatelů, tedy stanovit způsob, místo a dobu, tj. jak, kde a kdy se přihlásí do informačního systému. Vědecká definice autentizace uvádí, že „autentizace je ověření identity uživatele nebo entity v systému, většinou za účelem řízení přístupu ke zdrojům a objektům v systému“. Znamená tolik, že totožnost uživatele nebo systému, se kterým hodlá komunikovat, je účelné jistým přesně vymezeným způsobem ověřit před tím, než je mu umožněn přístup ke zdrojům vlastního systému (datům, strojovému času apod.). Autentizace je proces ověřování, kontroly, který následuje po identifikaci, že přihlášená entita (uživatel), je opravdu tím, za koho se vydává (verifikace osoby).

5. Možnosti identifikace, simplifikace a algoritmizace policejně bezpečnostní činnosti

Tuto oblast poznání rozpracoval rovněž Požár²⁵ Při zkoumání postupu při řešení bezpečnostních problémů a úloh je evidentní, že po získání počátečních relevantních informací, je nutné pomocí výpočetních systé-

²³ V. Porada, D. Šimšík a kol., *Identifikace osob podle dynamického stereotypu chůze*, Praha 2010.

²⁴ J. Požár, *Bezpečnostní situace a identifikace* [w:] A. Filák a kol., *Základy teorie policejně... op. cit.*, s. 144–145.

²⁵ *Ibidem*.

můžeme sumarizovat všechna získaná data a pak provést identifikaci, či právní klasifikaci problému. Z toho plyne, že je nutná realizace postupných procedur, tj. zvolit postup a algoritmus řešení. Právě metody informačních a komunikačních technologií spolu s teorií algoritmizace činnosti a informačních procesů mají své komponenty, které mají význam pro organizaci, techniku, taktiku a metodiku a zejména pro management policejné bezpečnostní činnosti.

Při identifikaci problému a následně úlohy bezpečnostní činnosti je nutná simplifikace (zjednodušení) a následná formalizace. Pod formalizační úlohy se rozumí postup získávání dat a relevantních informací, poté je nutná důkladná analýza získaných dat a informací, zpřesnění obsahu prvků a vazeb systému bezpečnostní úlohy včetně fixace formálních dat o trestném činu za využití informačních a komunikačních technologií. V praxi to znamená po provedené analýze dat stanovit takové prvky, které jsou stálé, neměnné, tj. konstanty. Je však jisté, že počet takových konstant bude malý, protože bezpečnostní činnost stejně jako sociální problém či úloha, je typickým tzv. špatně strukturovaným problémem²⁶.

LITERATURA

1. Filák A. a kol., *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti II, Police History*, Praha 2006, s. 214.
2. Filák A., *Policejné bezpečnostní činnost a její hlavní organizačně taktické formy*, PA ČR, Praha 2003, s. 19.
3. Koldin V. J. a kol., *Kriminalistika socialistických stran*, Juridičeskja literatura, Moskva 1986, s. 159–169.
4. Kraus J., *Nový akademický slovník cizích slov*, Academia, Praha 2006, s. 335.
5. Mesároš M., Porada V., *Základné pojmy bezpečnostných vied – bezpečnosť a bezpečnostný incident, situácia, identifikácia a informácia*, Medzinárodná konferencia „Bezpečná Európa 2010“, Karlovy Vary, ČR, ISSN 1801-2193.
6. Porada V., *Teorie kriminalistických stop a identifikace*, Academia, Praha 1987.
7. Porada V., Holcr K. a kol., *Policejní vědy, A. Čeněk, Plzeň 2012*.
8. Porada V., Požár J., *Pojem, podstata a význam bezpečnostní situace*, „Bezpečnostní teorie a prax“, zvl. č.-1. díl. PA ČR, Praha 2001, s. 79–89.

²⁶ A. Filák a kol. *Základy teorie policejné... op. cit.*, s. 144–146.

9. Porada V., Požár J., *Policejní informace, bezpečnostní situace a identifikace policejní činnosti*, „Sborník z mezinárodní konference Vysokoškolské vzdělávání policistů pro 21. století“, PA ČR, Praha 1999.
10. Porada V., Šimšík D. a kol., *Identifikace osob podle dynamického stereotypu chůze*, VŠKV, Praha 2010.
11. Požár J. *Policejně bezpečnostní události a informace* [w:] Filák A. a kol., *Základy policejně bezpečnostní činnosti II. Police History*, Praha 2006, s. 158–174.
12. Požár J., Porada V., Nesnídal J., *Racionalizace rozboru a hodnocení veřejnobezpečnostní situace využitím exaktních metod*, VŠ SNB, Praha 1988.
13. Rak R. a kol., *Biometrie a identita člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*, Grada, Praha 2008.
14. Sadovskij V. V., *Základy všeobecné teorie systémů*, Pravda, 1979, s. 77.
15. Šimšík D., Porada V. a kol., *Analýza pohybu člověka při identifikácii osob v kriminalistice*, Edícia vedeckej a odbornej literatury Sjf TU v Košiciach, Košice 2008.

AUTHORS:

prof. JUDr. Ing. Viktor Porada, DrSc., dr. h. c. mult.

Vysoká škola Karlovy Vary
Karlovy Vary
Česká republika
e-mail: viktorporada@vskv.cz

Eduard Bruna

Vysoká škola financí a správní
Estonská 500
101 00 Praha 10
Česká republika
e-mail: 27832@mail.vsfs.cz

CITE THIS ARTICLE AS:

V. Porada, E. Bruna, *Bezpečnostní identifikace v proměnách času*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje”, 2016, no 22, p. 384-398.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2016 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow